

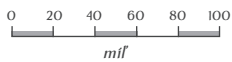
Venujem Michelle Whiteheadovej.

„Po nás zostane len láska.“

Philip Larkin

Staroveký svet

Vojenské termíny

archón	ἄρχων	vládca, vodca
epistates	ἐπιστάτης	predseda aténskeho snemu
keleustes	κελευστής	nižší veliteľ na triére
lochagos	Λοχαγός	veliteľ roty
falanga	Φάλαγξ	osemradový šik ťažkoodencov
stratég	στρατηγός	veliteľ
trierarchos	τριήραρχος	veliteľ triéry

Miesta

agora	ἄγορά	otvorené priestranstvo, trh
Areopag	Ἄρειος πάγος	Areov pahorok, kopec v Aténach využívaný ako súd
Cyprus	Κύπρος	ostrov
Plataje	Πλαταιές	grécke mesto v Bojótii
Pnyx	Πνύξ	„Napchatý“, kopec, miesto stretnutí snemu v Aténach
Skyros	Σκύρος	ostrov, na ktorom sa našli Teseove kosti

Postavy

Agarista	Ἀγαρίστη	Xantippova manželka
Anaxagoras	Ἀναξαγόρας	Periklov priateľ, filozof
Aristeides	Ἀριστείδης	stratég, archón eponymos v roku 489 pred n. l.
Eleni (Helena)	Ἑλένη	dcéra Xantippa a Agaristy
Efiáltés	Ἐφιάλτης	aténsky politik
Erikleos	Ἐπικλέος	Xantippov priateľ
Kimón	Κίμων	Miltiadov syn
Leotychidas	Λεωτυχίδας	spartský kráľ
Perikles	Περικλῆς	syn Xantippa a Agaristy
Temistokles	Θεμιστοκλῆς	archón eponymos v roku 493 pred n. l.
Teisamenos	Τισαμενός	veštec
Xantippos	Ξάνθιππος	stratég, vodca
Xerxes	Ξέρξης	perzský kráľ
Zenón	Ζήνων	Periklov priateľ, filozof

Predslov

Pausanias sa zhlboka nadýchol a cítil, ako sa mu v tele rozlieva pokoj. Vymenil si pohľad so svojim veštcom, vstal z pokľaku a vydal sa cez dlhú sieň, úplne sám. Hoci v uliciach Sparty už dopoludnia vládla horúčava, v kráľovskej sieni bolo chladno. Ako prechádzal uličkou v strede, výzbroj na ňom cinkala a hrkotala. Vďaka Areovi a Apolónovi, svojim božským ochrancom, vyviazol z boja bez zranenia. Nezniesol by, keby mal zostať zmrzačený alebo skončiť s horúčkou, ktorá by ho obrala o zdravý rozum. Keďže bol na vrchole mladíckych síl, rýchlo sa zotavil z útrap, ktoré prináša vojenské ťaženie. Navyše víťazstvo má zázračnú moc zmierniť bolesť a hlad. Iba tí, čo prehrávajú veľkú bitku, pociťujú únavu a vyčerpanie. Víťazi však majú silu tancovať a piť za dvoch.

Bol rád, že sa stihol okúpať skôr, ako ho predvolali. Ešte mal mokré vlasy a napriek horúčave sa cítil sviežo. Len nedávno sa vrátil do Sparty. Jeho osobní heilóti mu práve čistili plášť, keď sa uňho zjavil posol. Podarilo sa im odstrániť väčšinu flakov od zaschnutej krvi a prachu, aj škrvrny po slanom pote. To musí stačiť. Za chôdze si prehodil plášť cez plece a prichytil ho sponou.

Keď sa doma ponoril do chladivej vody, všimol si, ako sa z neho odliepa mastná špina a vznáša sa na hladine. Dúfal, že je to dobré znamenie. Zdvihol zrak od čudných vzorov a zrazu zbadal červené oči heilótov, ich roztrasené ruky. V tej chvíli pochopil, že trúchlia.

Mohol ich poslať preč pod zámienkou, že ho rušia v zamyslení, ale neurobil to. Aj oni bojovali pri Platajach, stratili tisícky druhov v boji proti perzskému vojsku. Bolo to hotové šialenstvo a vinil zaň Aténčanov, oni ich do toho nahuckali. Pausanias predsa Aristеida varoval, aby otrokom nedovolil namýšľať si, že sú rovnoprávni so svojimi pánmi!

Prechádzal dlhou loďou siene a uvažoval, že tento rok nebude nutné heilótov zabíjať. Keď sa v mierových časoch ich počet priveľmi rozrás-

tol, mladí Spartania ich prenasledovali v uliciach až do lesov, pričom sa predbiehali v počte zabitých a v zisku trofejí. No ako si oprel hlavu v kúpeli, zazdalo sa mu, že v očiach heilótov zbadal čosi nové, znepokojujúce. Na okamih mal dojem, že naňho hľadia ako divé psy na zraneného jeleňa.

Pokrútil hlavou. Asi predsa len vyhlási na nich lov, aby im pripomenul, kde je ich miesto. Prekliaty Aristeides! Heilótov je priveľa, nikdy nesmú získať slobodu. Sparta sa rozhodla balansovať na ostrí noža, aby ju táto hrozba neustále držala v strehu a pri sile.

Zarazil sa. On predsa nemôže vyhlásiť lov na heilótov. Jeho hlavné velenie sa skončilo vo chvíli, keď sa vrátil na územie Sparty. Nie, také rozhodnutie môže urobiť len muž, ktorý si ho dal predvolať.

Keď došiel na koniec siene, pokľakol na koleno a zadíval sa na vyleštenú kamennú podlahu. Neprekvapilo ho, že sa ticho predlžuje. Mladší muž pred ním mu chcel dať jasne najavo, kto má v rukách moc. Pausanias sa v duchu napomenul. Bojisko má rôzne podoby.

„Vstaň, Pausanias!“ vyzval ho nakoniec Pleistarchos.

Mladému kráľovi chýbal ešte mesiac do osemnástych narodenín, ale podľa mohutných predlaktí s hustým čiernym ochlpením bolo jasne vidieť, že je Leonidov syn. Zúfalo túžil veliť pri Platajach, ale spartskí efori mu to nedovolili. Už prišli o kráľa v bitke pri Termopylách. Jeho syn bol tým najcennejším, čo Sparta mala.

Namiesto neho stál na čele spartského vojska Pausanias ako kráľov regent. To on ho dovedol k neuveriteľnému, takmer neuskutočiteľnému víťazstvu, ukončil veľký vpád a zmaril sny perzských kráľov.

Pausanias preglgol, zrazu naňho doľahla únava. Pochopil, že triumfom si nezvýšil prestíž. Zdvihol hlavu a stretol sa s kráľovým chladným pohľadom. Aspoňže to, čo ho čaká, príde rýchlo. Aténčania veľa rečnili, ale väčšinou hovorili len tak do vetra. Spartania zvažovali slová oveľa starostlivejšie.

„Splnil si si povinnosť,“ začal Pleistarchos. Pausanias pokorne sklonil hlavu. Mladý kráľ bol stručný, a predsa povedal viac, než zamýšľal.

Dvaja efori prikývli a vyjadrili mu tak svoju podporu. Dôležitejšie však bolo, že zvyšní traja neprikývli. Mlčky sa dívali na muža, ktorý priviedol všetkých slobodných Sparťanov a heilótov k víťazstvu.

„Predložím mená ctených padlých,“ prehovoril Pausanias do ticha.

Heilótov neuvedie, samozrejme, iba spartských bojovníkov, ktorí zahynuli v boji. Vďaka Areovi a Apolónovi ich nebolo veľa.

Potlačil prudký prívál hrdosti, ktorý sa v ňom po tom stručnom oznámení zdvihol. Sám bol súčasťou toho neuveriteľného dňa! V prachu a zmätku boja držal pokope svojich mužov a potom ich v správnom okamihu nasadil do útoku ako vzácny klenot v záplave bojovníkov, aby sa postavili proti perzským veliteľom. Eforovia pri tom neboli. Dokonca ani Leonidov syn tam nebol!

Zrazu pocítil na pleciach veľkú ťarchu. Práve v tom spočíval problém, preto naňho zazerali, akoby ho chceli pohľadmi rozparať a preskúmať mu vnútornosti. Efori zakázali Pleistarchovi opustiť Spartu a tým ho pripravili o najväčšie víťazstvo v dejinách svojho mestského štátu. Mladý kráľ ich zato určite nenávidí a možno nenávidí aj... Pausanioví vyschlo v ústach. Predvolali ho sem samého. Veštec prišiel iba preto, lebo v tom čase bol práve s ním. Vyviaznu odtiaľto živí? Pokúsil sa preglgnúť. Sparta sa riadila princípom peitharchie – absolútnej poslušnosti. Leonidov syn musel veľmi trpieť, keď videl, ako vojsko jeho otca vedie do bitky niekto iný. Pausanias si spomenul, že sa ani slovom neohradil. To jasne vypovedalo o tom, aký bude kráľ.

„Rozhodujem sa, čo s tebou,“ prehovoril znova Pleistarchos.

Pausanioví prešiel po chrbte mráz. Ak mladý kráľ rozkáže, aby ho popravili, už z tejto siene nevyjde. Či už to vykoná vlastnoručne alebo nie, jeho život závisel od mládenca, ktorý ho neznáša, a od eforov, ktorých škrelo Pausaniovu víťazstvo, hoci ich všetkých zachránil. Očividne nebolo cesty späť. Pausanias cítil, že jeho život visí na vlásku, a rýchlo sa ozval.

„Veličenstvo, efori, rád by som navštívil veštiareň v Delfách a spýtal sa, čo nás čaká.“

Dobre odhadol situáciu. Ani spartskí efori nemôžu odmietnuť požiadavku poradiť sa so zástupkyňou samého Apolóna. Pýtiina kňažka sedí nad výparmi z podsvetia a hovorí hlasom boha. Pausanioví poskočilo srdce, keď videl, ako si dvaja efori vymenili pohľady.

Pleistarchos zamračene pokrútil hlavou.

„Môžeš tam zísť, ak ti to dovoľia povinnosti. Ale dnes som si ťa predvolal, lebo ťa chcem poveriť velením flotily. S kráľom Leotychidom sme sa dohodli, že budeš šíriť náš vplyv v gréckych mestách

a medzi ich loďstvom. Niektoré sú ešte v moci Peržanov. Nesmieme im dovoliť, aby sa pozviechali a nabrali silu. Sparta musí byť na čele, veliteľ. Tak choď a zjednoť flotilu všetkých Grékov – ďaleko odtiaľto.“

Podtón ukrytý v poslednej vete zaznel dostatočne jasne. Pausania zaplavila úľava. Jeho pocity prešli od pýchy k zdeseniu a po dobrej správe zase späť. Uvedomil si, že sa mu rozbúšilo srdce, a začervenal sa. Víťaz od Platají musí odísť veľmi ďaleko od mladého kráľa, ktorý velí všetkým ozbrojeným silám Sparty. Nedôjde k neprijemnému stretu a skúške oddanosti, odvráti sa možnosť občianskej vojny. Muži si vážia svojich veliteľov, to Pausanias dobre vedel. V tejto chvíli by mohol s celým vojskom smelo vytiahnuť proti eforom. Istotne sa ho báli. Mal dojem, že im to vidí v očiach, v spôsobe, ako sa naňho dívali. No zachoval poslušnosť.

Znova pokľakol.

„Je to pre mňa česť, veličenstvo,“ povedal. Potešilo ho, že sa Pleistarchos usmial. Istotne sa obával svojho bitkou zoceleného veliteľa, ktorý sa vrátil ako víťaz.

„Nie je to len odmena za služby, Pausanias,“ vysvetlil mladý kráľ. „Atény by chceli vládnuť na mori, tak ako my vládžeme na súši. Zhromažďujú sa na Déle, ale neželám si, aby boli na čele našich spojencov. Sparta je prvá medzi Helénmi a vždy bude. Vyber sa za nimi na šiestich lodiach, plne vybavených spartskými a heilótskymi veslármi. Udeľujem ti právomoc, aby si im to pripomenul. Budeš veliť flotile spojencov, rozumieš?“

„Áno, veličenstvo,“ odvetil Pausanias. Naskočila mu husia koža, chlpy mu stáli dupkom. Ktovie, ako to prijmu Aténčania.

Vstal a potešilo ho, že mu mladý kráľ položil ruky na plecía a pobozkal ho na obe líca. Bol to znak kráľovho schválenia a znamenalo to, že prežije. Celý sa roztriasol a leskol sa od potu.

„Svoje lode nájdeš v prístave pri Argu. Vyber si veliteľov, akých chceš. To už nechám na teba.“

Pausanias sa namiesto odpovede uklonil. Samozrejme, mladý kráľ sa takto zbaví každého, kto by chcel podporovať Pausania a jemu bral právo vládnuť. Pausanias sa prinútil zaujať praotes – dokonalý pokoj spartských mužov. Chytil kráľa za ruku a zdvihol si ju nad hlavu.

„Dobre si slúžil Sparte,“ ozval sa jeden efor.

Pausanioví neušlo, že to nie je jeden z tých, čo mu prejavili podporu. No aj tak sa uklonil ešte hlbšie. Tí piati starci hovorili v mene bohov a kráľov Sparty.

Pobral sa späť cez dlhú loď siene s vysoko zdvihnutou hlavou. Videl, že tam naňho čaká Teisamenos so spýtavo zdvihnutým obočím – netušil, v akej nálade sa jeho priateľ vracia po tom, čo si tam vypočul.

Pausanias ho potľapkal po pleci a zmohol sa na napätý úsmev.

„Pod', priateľ môj, máme kopu práce.“

„Takže si spokojný?“ opýtal sa Teisamenos.

Pausanias sa zamyslel a prikývol.

„Áno. Mám dobré správy. Zverili mi flotilu!“

PRVÁ ČASŤ

„Keď sa človeku dobre darí, ani mu nenapadne,
že by sa mohol potknúť.“

Aischylos

1

Bola tma, keď triéra narazila na breh rýchlosťou bežiaceho človeka a so škrípaním sa zarezávala do štrku. Druhá ju hneď nasledovala ako jej tieň. Postupne zastali a naklonili sa nabok.

Na tretej lodi sa kormidelníci celou váhou opreli do kormidla a nasmerovali ju na prázdnu pláž. Pod nimi na dolných palubách veslári čerili vodu, deväťdesiat mužov na každej strane. Pred pristátím preskúmali pobrežie najlepšie, ako vedeli, lebo ani jedna z troch lodí nemala lampáše. Muži veslujúci na laviciach nič nevideli. Jeden hoplita na prove sa vyklonil čo najďalej a nevšímajúc si dorážajúce spršky vody bol v strehu, pripravený varovne zakričať.

Keď tretí kýl narazil na plytčinu, rozčesol žiarivý breh na dvoje. Prvý náraz zhodil mužov z nôh, zvalili sa na palube tam, kde práve kľáčali. Jeden preletel cez palubu s tlmeným výkrikom, skončil v plytkej vode a v panike sa pokúšal postaviť. Kamienky sa pod ním dvíhali ako vlna a odtláčali ho nabok. Zostal za loďou a s úľavou si vydýchol, hľadiac na hviezdy nad hlavou.

Aténska vojnová loď sa posúvala ďalej, čoraz hlbšie sa zahryzávala do brehu, až kým ju obrovská hmotnosť a strata rýchlosti celkom nezabrzdila. Drevené trámy zapraskali a zaškrípali a triéra zastala. Ocitla sa mimo svojho živlu: ťažkopádna, hoci predtým bola rýchla; mŕtva, hoci predtým žila.

Paluba sa pomaly nakláňala na kýle smerom k zemi. Laná a rebríky sa rozvinuli ako slávnostné stuhy a muži vyskákali von. Veslári na oboch bokoch rýchlo vtiahli svoje vzácne nástroje dnu, aby sa nedolámali. Aj oni sa vyrojili von, piesok a kamene im chrupčali pod nohami. Breh sa tam zvolna zvažoval k moru, preto Kimón vybral toto miesto. V iný deň by museli spustiť na vodu malé člny a s lanami veslovať ku galéram, ktoré ešte plávali na vode. Ťahali by lode po brázde do plytčiny, až kým by si za radostného jasotu more nezobralo, čo mu patrí. Ale nie tentoraz.

Kimón vyslal tri lode na breh ako oštep. Všetci Aténčania vedeli veslovať a striedali sa ako posádka Argó pred stáročiami. Na súši sa chopili zbraní a štítov, pevne ich zvierali a mrmlali vďaka bohom. Kimón videl, akí sú veslári mocní, videl ich silné paže a nohy, ktorými našľapovali zľahka ako mačky a šplhali sa ako opice. Trval na tom, aby veslovali aj jeho hopliti, a tak si spevňovali telo. Taktiež cvičil veslárov narábať s oštepom a so štítom. Všetci veslovali, všetci bojovali.

Hopliti sa zhromaždili kúsok od tmavých lodí. Ich výzbroj stála menší majetok, takže so sebou nosili časť rodinného bohatstva. Dobrý štít mal neraz hodnotu troch mesačných plátov a šetrilo sa naň aj celý rok – musel sa vymerať, prispôbiť a namaľovať sa naň osobný erb. Aj náholenníky musel majster správne vytvarovať, na lýtkach držali vďaka pružnosti kovu. Prilba s chocholom bola takisto drahá. Niektorým mužom viseli na opaskoch meče, ale hlavnou zbraňou bol vždy dlhý oštep.

Každá výzbroj predstavovala pre Aténčanov poklad, ktorý si rodiny označili, strážili si ho a udržiavali, nosili ho domov z každej bitky. Výzbroj po padlých spolubojovníci pozbierali a odovzdali najstaršiemu synovi, no mohla sa aj predať, aby vdova mala z čoho žiť.

Keď Kimón zoskočil na kamienkovú pláž, videl pod hviezdami len poriadok. Jeho muži stáli zoradení, zdravili sa a potichu rozprávali, pripravení vyraziť na pochod. Spokojne prikývol. Hopliti s oštepmi sa pohybovali s ľahkosťou, ako sa patrí na niekoho, kto sa v tom cvičil odmalička. Každý oštep mal listovitý hrot, hrubý ako brnenie. Ten na druhom konci vyvažovalo ťažký špic. V rukách skúsených mužov mohli oštep zničiť jazdu, prelomiť šíky Nesmrteľných, odkiaľ trčali ako ostne zo štítovej hradby. Pri Platajach a Maratóne sa osvedčili. Aj v Eione, kde vyplienili perzskú pevnosť.

Perikles sa díval na Kimóna, ktorý stál bokom od ostatných, tmavý a nehybný, len plášť sa mu vlnil vo vánku. Perikles stál pri Attikovi, mužovi aspoň dvakrát takému starému ako on, pochádzal z jeho fýly a dému v Aténach. Attikos sa triasol v chladnom vetre od mora, až mu drkotali zuby, a tak si začal do toho pohmkávať. Bol oveľa nižší než Perikles a pripomínal ludoopa, zásadne dýchal nosom. Odmietal priznať, koľko má rokov, ale vyznal sa vo svojom remesle a mal v úcte

Periklovo otca. Perikles občas uvažoval, či ho Xantippos neposlal, aby naňho dával pozor.

„Len tu márnime čas a mrznú mi gule,“ frflal Attikos sotva počuteľne. „Počul si? To mi práve padli gule na kamene. Aj by som si ich pohľadal, keby tu nebola tma ako vo vreci. Nechám ich tu, vezmem si ich cestou domov. Teda ak ich ešte nájdem. A k tomu ten môj chrbát, štípe a bolí ma ako fras, odkedy som zoskočil z paluby. A v Eione to bola rovnaká pesnička. Toto už nebude lepšie...“

Perikles pokrútil hlavou. Attikos hundral vždy, keď bol nervózny. Ak by ho požiadal, aby prestal, zabralo by to len na chvíľku a vzápätí by znova mimovoľne spustil, ako keď dieťa hovorí zo spánku.

Perikles mal radšej ticho. Vedel, že je pripravený. Keď Kimón vydá rozkaz, vyrazí s ostatnými na pochod. Cítil ťarchu svojho štítu a oštep. Neutečie z boja, hoci ho bolelo brucho a tlačil plný mechúr. Kým sa nepohnú ďalej, bude musieť znášať neprijemný pocit, krčce v črevách. Keď Attikos vymenúval svoje nespočetné telesné ťažkosti, tiež to nepomáhalo. Bojoval pri Maratóne a Platajach, získal nové jazvy do zbierky. Za bronzový obol ich bol ochotný na požiadanie ukázať.

Perikla striaslo, naskočila mu husia koža na holých rukách a nohách a chlpy mu stáli ako hmyzie krídelká. Hovoril si, že za to môže len morský vánok a vlhký vzduch. V skutočnosti za tým bolo viac, pretože mal na sebe bratovu výzbroj. Videl, ako v nej Arifrona zabili neďaleko veľmi podobného pobrežia pri tom istom mori. Perikles sa snažil zatlačiť bratovi ranu, ale ruky sa mu kĺzali. Množstvo stratenej krvi ho pripravilo o brata. Attikos si ďalej mrmlal popod nos a Perikles pevnejšie zovrel oštep. Cítil, že má mokré ruky. Určite len od vodnej spŕšky alebo od potu. Určite to nie je bratov unikajúci život, nelepí mu znova prsty, nie. No aj tak sa na svoje ruky nepozrel.

Pripomínal si, že na toto ich cvičili. Z aténskeho snemu prišiel rozkaz – mali nájsť a zničiť každú perzskú pevnosť a posádku pri Egejskom mori. Celá flotila vyrazila po trojiciach či po tuctoch lodí na lov nepriateľov, postarať sa, aby už nikde nenašli pokoj. Perzia sa končí tam, kde sa začína grécke more. Nebudú tam mať žiadne stanovišťa – ani na ostrovoch, ba ani na tráckom pobreží.

Kimón zhromaždil pod svojím velením asi šesťsto mužov, už mal

hodnosť stratéga, ktorú získal na Salamíne. Deväťdesiati z nich boli skúsení hopliti a zvyšok tvorili výborne vycvičení veslári. Pred mesiacom sa vyloďili na tráckom pobreží, ktoré už storočie patrilo Peržanom. Kimón si ho zvolil ako baštu a symbol ich vplyvu. Stálo tam opevnenie a popri ňom tiekla rieka. Perikles si spomenul, ako Kimón hľadel do diaľky a skúmal terén okolo mesta.

Samozrejme, miestodržiteľ sa odmietol vzdať. V reakcii na to Aténčania zabili poslov, ktorých vyslal, a potom obsadili všetky cesty okolo jeho opevneného sídla. V ten večer im Kimón prezradil svoj plán. Perikles si stále vybavoval jeho pohľad, ktorým na ňom spočinul a odhadoval ho.

„Achilles to vedel,“ vravel Kimón, „keď stál pred Trójou. Muž má bežať v ústrety smrti, nie ju len prijať. Má ju vyhľadávať, striasť jej do tváre krv zo svojej brady a smiať sa pritom! Iba tak môžeme získať slávu, ktorá z nás urobí viac než len námorníkov, roľníkov či hrnčiarov. Iba tak môžeme získať skutočnú slávu – kleos, v ktorej sú si ľudia rovní s bohmi.“

Perikles naprázdno preglgol. Chcel, aby Kimón vedel, že sa naňho môže spoľahnúť. Mal devätnásť. Vedel, že vydrží celý deň bežať a potom celú noc piť, biť sa či milovať. Pri predstave toho posledného sa uškrnul. Prijal by malé rozptýlenie. Žiaľ, už mesiac o žiadnu ženu ani nezavadil. No bol silný a zdravý, syn veľkého hrdinu. Bol Aténčan. Pre toto sa narodil.

Hrozilo však, že skutočnosť ho pripraví o odvahu, bolo to ako nejaký príšerný sen, taký ozajstný, až cítil, ako mu pod nohami chrupčí piesok. V tejto perzskej pevnosti nenašiel kleos. Spolu s ostatnými sa utáboril, boli pripravení na dlhé obliehanie a čakali, kým vyhladujú obyvateľov. Týždne plynuli v núde a nácviku boja s mečmi. Kimón sa radil so všetkými tesármi a lodiarmi, skúmal terén okolo pevnosti. Vojenská taktika sa výrazne zmenila a spočívala v tom, že sa každú noc prikrádali a skúmali hradby. Perikles sa zachvel pri spomienke, ako hrozne sa bál, že ich zbadajú.

Peržania použili na stavbu svojho opevnenia mizernú maltu. Kimónovi ľudia v priebehu troch dní a nocí prehradili rieku a odklonili ju tak, že sa valila rovno na základy pevnosti. Stačilo niekoľko hodín a jedna celá časť sa zrútila, múry padali, akoby boli z piesku.

Perikles jasal s ostatnými a hnal sa v ústrety nepriateľovi. Pri tom, čo tam našli, stratili reč a smiech im zamrzol na perách. Peržania v pevnosti Eion sa rozhodli radšej zomrieť, než by sa dali zajať. V poslednej chvíli veliteľ zabil svoju rodinu a potom si priložil nôž k hrdlu. Perikles nasucho prehltol, znova mal pred očami krv, čo vyšplechla na mramor, ktorý sa mu v spomienke zdal žiarivejší, než mohol byť v skutočnosti. Odvtedy netasil meč v hneve.

V Eione našli bohatstvo, aj to patrilo k víťazstvu, akoby vybrali drahokam z rukováti dýky. Dôležitejšie však bolo, že Perzia tam viac nemala bezpečné útočisko ani nemohla vládnuť okolitému územiu. A predsa Perikles nemal pocit, že sa osvedčil. Obával sa, že v sebe stále nosí nejakú slabinu ako prasklinu na štíte.

Kimón ani Attikos nevyzerali tak nervózne ako on. Zaťal ruky do pästí a opakoval si, že sa už rozhodol. Keď vykročil, štrk pod jeho nohami sa pohol. Pôjde s ostatnými, a ak bude treba, zomrie. Bolo to jednoduché. Položí život pre kleos a pre otcovo meno. Žiadny Xantippov syn predsa nevalí na svoju rodinu hanbu.

Zaplavila ho úľava. Možno zomrie, ale čo je vlastne smrť? Vôbec nič. Na pobreží Salamíny našiel mŕtvolu otcovho psa. Pamätal si, že mal biele oči, flakaté od mesačného svitu či vyžraté od morskej soli. S ľuďmi je to rovnaké. Keď si bohovia vezmú svoju časť, zostane len telo.